

Det første amerikabrevet i Heidal

Kristian Prestgard

Det er midtsommerleite og sol over alle lier, over skog og hei og top og tind. Efter regnet sidste nat dufter det friskt av bjørk og lyng og muld inde i skogkanten deroppe høit over bygden.

De bodde høit og frit, han Elland og ho Eldri Hågå. De hadde hele bygden med gårdene og kirken og furumoen og landeveien og Sjoa, den fossende, susende Sjoa, dypt under sig. Midt imot sig hadde de alle heimene i baklia, så furuskogen, så bjørkelia, så viggja og så selve det nakne høifjeldet med Vardhø, Storhø og Skarvhø og endda lenger borte tinder og topper ind mot selve Jotunheimen, blåne bakom blåne. De var vokset op med stort for augo, Hågåfolket.

Og solen så ut til at være særns glad i den vesle stugu i Hågå. Det var det første glas den kunde speile sig i når den efter flere ukers fravær vendte tilbake til bygden efter vintersolhverv, og det sidste glas den kunde titte ind i når den forsvandt før solvendingen.

Når solen stod i Dugurdsskaret, tændte den likefrem ild i søre glaset i Hågå, så det lyste over hele midtbygden. Mangen gang har jeg stått nedpå landeveien i furumoen og stirret op mot dette glødende øie høit oppi lia.

Nu var jeg på vei ditop. Og som jeg nærmet mig pladsen, blev jeg mig med ett mit ærend bevisst. Jeg var ute i et meget viktig ærend – men så gik jeg også på tolvte året. Jeg var blit budsendt – ja, så at si tilkaldt, likesom doktoren og presten når de trængtes. Ho Eldri og han Elland hadde fått brev i posten fra han Arne, sønnen deres, som tidlig sidste vår drog til Amerika – en av de første som fór der fra bygden. Det var rent en storhændelse dette, og hele bygden fulgte spændt med både i forberedelsene og selve avreisen. Det angik alle. Så var det for alle at vente på brev og bud fra ham. Og nu var

det forunderlige hændt: Brevet var kommet.

Men hverken han Elland eller ho Eldri var brevsynte, og da det på skolen var gått store ord om hvor skriftklok jeg var, blev jeg budsendt – eller rettere tilkaldt – for at tyde Arnes runer. Det var ikke bare det at jeg hadde sjeldne gaver til at tegne store, vel avrundede bokstaver, jeg var også sers flink til at «daktere». Og dét var endda meget vanskeligere end bare dette at få til selve bokstavene. «Daktere» var et såre fint og fornemt ord som jeg besynderlig nok aldrig har funnet i nogen ordbok – ja, det var så høifornemt at det er bare såvidt jeg vet den dag idag hvad det betyr, men jeg hadde da en dunkel forestilling om at det betydde noget slikt som at få stil og sving på et brev eller noget andet skriftlig.

Altså vandret jeg op til den vesle stugu oppi Hågå med stor værdighet og anstand som en der er tynget av megen lærdom og er ute i et ansvarsfuldt ærend. Det knep litt med værdigheten da jeg oppi tunet opdaget Ellands digre geitebuk, som glante på snei ned til mig, for jeg kom til at hugse på at den engang høist respektløst langet mig en i baken, så jeg ramlet ned i en steinrøis langt oppi lia etsteds. Men jeg knyttet nævene i trøielommen og lot som jeg ikke så bukke-traven. En lærd mand som endog kan «daktere» kan da ikke la sig bringe ut av fatning av en skarve geitebuk.

Men som jeg steg indom døren, var det med ett som al værdighet var strøket av mig. Jeg glemte bums både brevet og den ansvarsfulle gjerning jeg gik til og hadde bare én ting i tanker: Eldris fløtevafler. Om hendes fløtevafler var navnspurte vidt og bredt, som de burde ha været, vet jeg ikke, men det var i alfald det gildeste jeg visste i retning av levemåte.

Forberedelsene var gjort nu òg, kunde jeg

se: Vaffeljernet lå i århella, den trekantete gryteringen stod over glørne på åren og et fat med åkost stod alt færdig på en krak ved peisen.

Han Elland sat bak bordet bortmed glaset, og jeg kunde se at han alt sat og fingret med amerikabrevet. Men sed og skik fordret da at vi måtte snakke ganske utførlig om veir og vind og alslags tilskikkelser i bygden før vi kom til det som både han Elland og ho Eldri – ja, jeg også – var næsten sprækkeferdige efter at høre.

«Det kom nok eit brev frå 'om Arne her ein dagen, um du vil gjera så væl at sjå på det», sa han Elland og flidde mig brevet – just som han i samtalens løp rent tilfældigvis kom i tanker om at de hadde fått brev – det første – fra han Arne-gutten.

Jeg brettet brevet ut med stor sindighet og glyttet over det litt for mig selv for at orientere mig i skriften. Det vilde nu heller ikke være god tone at hugge ind med læsningen sån med en gang.

Arne var ingen klypper i det skriftlige. Skriften hans var skakk og skeiv og skrøpelig, få ord var stavet nogenlunde rigtig, og med «dakteringen» var det nu rent bedrøvelig. Men det er så rart med det. Jeg visste at hele bygden hadde ventet i spænding på dette brevet – og så var det jo kommet over storhavet helt fra fabel-landet langt bortenfor både sol og måne, og dette la likesom en slags fuldkommenhetens dâm over det på al vis. Og så begyndte jeg at læse (kun de værste bokstavfeil er her rettet):

«Kjære Forældre,

Jeg er nu vel fremkommen efter en lang og svær reise og saa vil jeg tage penden og lade Eder vide at jeg lever vel med Hilsen. Vi vare syv adskjellige Uger paa Havet og vare flere gange meget Syge formedelst heftigt Veirligt og ingen Spise kunde nyde. Men i stille Veirligt vare vi alle friske. Og der vare nogle meget snilde Folk ifra Hallingdahlen med meget og Extra godt spæget faarekjød

og Fladebrød i sinne Kister hvoraf de ofte gave mig at spise med dem, til gjengjæld gav jeg dem af Mors Ost som behagede dem meget godt».

Et kremt fra ho Eldri borte ved peisen.

«Een Dag Midt ude paa Havet saae vi et meget støre og finere Skib end vort, det gik samme Vei, men Meget fortere saa det seilede fra os samme dag og vi alle Ønskede at vi vare der Ombor. Men da vi kom frem til Kvebæk fikk vi høre at det fortseilende Skib ikke var fremkommet. Det havde siglet sig selv under og vi vare alle glade at vi ikke vare med der».

«Det kunde nok let ha gaat gæli dette», indskjøt han Elland.

«Paa Skibet bleve vi alle bekjente med hverandre. Der vare mange snilde og probre Folk fra Nummedahlen, Tellemarken og Drammen og der var en ung Kvinde fra Romer-Riget saa nauende liig ho Marit Glenden at jeg straks troede det var hende, men hun var nok ikke saa vakker som ho Marit lel [her opfanget jeg et raskt øiekast fra han Elland til ho Eldri, men besynderlig nok fulgte det snarere en skygge end et smil med det]... og hun fulgte sinne Forældre til Amerika og vi taledede meget sammen, men ikke saa svært meget lel [et nytt øiekast]... De skulde til et Sted i Vikonsjien som heter Kaskeland, men jeg skulde ikke did.

Fra Kvebæk reiste vi i tvende Uger somtid med Jernbane og somtid med nogle underlige Baade eller en Slags Skibe, jeg ved ikke akkerat hvad de Lande heed som vi igjennomfoer, men da vi kom til Byen Millvaake i Viskonsjien, skilledes vi ad og droge hver til vor Kant. En Famili fra Auggedahlen skulde fare helle tre Hundrede Mile længere ind i Landet, mest indtil der de Vilde boer, det er nær en By de kalder Dekhora i Staten Jova. Jeg er glad jeg ikke skal did».

Ho Eldri var blit staaende midt paa gulvet og lytte i stor spænding: «Tri hondre mile længer ind i landet! helt inde ved de vilde!» sa hun.

«Jeg haver ingen af de vilde indiere seet endnu, men jeg haver seet nogle Negere, de ere sorte som Bæg i Ansigt og på hænder undtagen tænderne og øinene, men Nege-rene ere ikke vilde, men det er ikke noget tess med dem lel. Jeg var en Gang saa nær en af dem at han taledede til mig, men jeg ved ikke hvad han sagde eftersom der ingen greie er paa disse sorte Folks Sprog».

«Nei naa har eg høyrst det au», sa ho Eldri. «Ja, er det ikkje mykje anders rart i desse fremonde landom».

«Men jeg maatte bie der i Staden . . .»

«Kafor ein stad?» vilde han Elland vite.

«Hugsar du ikkje det da; det var ein stad som heitte Millvåke, han snakka um, veit du vel».

«Men jeg møtte bie der i Staden i trende dage indtil han Ole Gjordet kom med sine Okser og skydsede mig hjem til sin Gaard i Glenville Center, for her kjører de mest bare med Okser formedelst de ere meget sterkere end Hester.

I kan troe han Ole Gjordet haver faaet sig en stor og Gjild Gaard som de kalder Farm enda han haver ikke været her saa mange aarene. Den er paa et Hundrede og tresindtyve Agre og er meget større og gjildere end heile Bjølstad».

«Ja, er det ikkje eit anders hænde med dette Amerika», sa ho Eldri og likesom stirret langt over hei og hav og alle vidder. «Det er mest utruleg».

«Han Ole avler mest bare Kveite som han faar malet til Kveitemjøl, sligt fint kvidt som de gjæveste Kjærringerne derheime brugte bare til Julebaksten. Her Spiser de sligt fint kvidt Brød til kvart maal».

«Nei, naa renn det over», sa ho Eldri.

«Jeg haver gjort aftale med han Ole om at arbeide for ham i hele Sommer for en halv Daller om Dagen hvilket er mere end jeg haver tjent tilforn i en hel Maaned. Men naar jeg haver oparbeidet Billetten han sendte mig, har han Ole lovet at Hjælpe mig at faae fat i 160 Agre fra Rejeringen slig

som han selv haver gjort. De haver ikke Huusmandspladse her i Landet, men om dette skal jeg skrive mere en anden Gang, men træffer nogen af Eder ho Marit Glenden saa nævn til hende, at det vil ikke vare saa særdeles længe førend jeg bliver stor Bondemand i Amerika. [Et nyt øiekast mellem egtefællene – to høiste uliker øiekast.]

Jeg haver ikke lært noget særdeles Engelsk Sprog endnu, men de taler et meget finere Norsk Sprog her end de gjorde derhjemme, Ovn kalder de Staav og Bøtte kalder de Pæl og Bæk Krik og Vei Raad og Barne her betyr slet ikke Barn som hos os, men Laave ...»

«Ja, er det ikkje grove spell au», sa han Elland i stor undring.

Brevet, som må ha kostet han Arne en masse hodebry, endte med kjærlige hilsener til forældrene og nogen andre navngitte bygdefolk. Marit var nævnt sidst, likesom rent tilfældig.

Og nu blev det en lang prat om alt det merkverdige i dette brevet. Det måtte gåes over igjen og drøftes i alle detaljer. Alt imens hadde ho Eldri fåt det travelt ved peisen, og nu begyndte det også at komme slik en velsignet duft fra omegnen av vaffeljer-net.

Som jeg skulde stikke brevet ind i konvoluttent igjen, blev jeg sittende og vende og snu på den og se på det amerikanske 5-cent frimerket. Dette vesle billedverk med præsident Taylors portræt på var virkelig som en gufs fra dette store, fremmede, rare landet bak havet – ja, som et litet stykke av landet selv.

«Har du hug på det?» spurte han Elland.

Jeg kunde bare mumle noget uforståelig, men han Elland skjønnte nok hvad jeg mente, for han tok frem en saks fra roskåpet, klipet frimerket av ytterst forsiktig og rakte mig det. Jeg har det endda – og mange andre, for siden den dagen i Hågå har jeg hat en viss svakhet for gamle amerikanske frimerker. Hver gang jeg ser et, kan jeg ikke la

være at tenke på de utallige budskaper mellom mor og søn, mellom mand og møy, slegt og slegt som disse små billedlapper har sikret fri befordring lange veier over land og hav.

Mens ho Eldri gik og stelte i stuen, mistet hun ikke ett ord av brevet, og rett som det var, skjøt hun ind et spørsmål eller et utrop av undring. Særlig virket dei 160 «agre» overvældende.

«Ja, no lytt du setja deg burtåt», sa ho Eldri. Vaflene var kommet på bordet. Hun sa det stille og høitidelig. Det var riktig helgedagsstemning i Hågåstugu idag. Og de vaflene hendes Eldri!

Men så kom mit vanskelige hverv. Brevet var læst og drøftet, og nu skulde det svaret Og dér var det min skriftklokskap og min sakkundskap i «daktering» skulde stå sin prøve. Likesom en doktor henter frem sit medicinskrin trak jeg frem nogen ark med simpelt, gulagtig conceptpapier, en med kruseduller utskaaret griffelstok med skrivegreier i og viklet et litet blækhus ut av et krøllet gråpapier. For slike parafernalia for lærde sysler fandtes ikke i Hågå.

Ja, hvad var det så det skulde stå i brevet til han Arne?

Det blev en længere forhandling mellem de to gamle om det, og tilsidst dynget det sig op så meget, at det tok til å gå rundt for mig, før jeg rigtig kom i vei. Vi fik nå skrive at det tegnet rigtig bra med høiåret i bygden iår, at ho Barbro Burtpå skulde vera budeie i Heringstad-sætra i sommer òg, mest alle var reist åt sætrom nå, og på Steinfinsebø var det kommet en liten en igjen, han var blit døpt Hans efter han Gammel-Hans, og han Per Kvehaugje har tat på sig at tjørubræe kirketårnet endda han fylgte seksti nu i vår, det er gut som ikke blir øren i hodet, og ho Bleikros har nylig kalvet, så nu blir det flust med melk og ost utover sommeren, men han Jens Rustbakka, stakkar, mistet gildeste kua si dagen før de skulde flytte åt sætra, den var på beite neri dei bratteste bakkom, og så rullet

den utover berget og like lukt neri Sjoa – osv., osv. Det var grove spell så mye som var hændt i bygden bare en tænkte efter.

Jeg synes endda se mig selv sitte der, liten og smalskuldret og tynget av stundens alvor og hvervets ansvar. Tænk, her skulde «dakteres» et brev som skulde gå helt over storhavet med bud og besked fra heimbygden! Rimeligvis sat jeg krokrygget, med tungen ut av venstre mundvik, og den fulgte vel pennens slyngninger og kruseduller bortover papiret, mens jeg ret som det var stanset for at tenke ut de mest høitidelige og kunstfærdige vendinger.

Da vi var færdige, la ho Eldri Arnes brev ned i en rose malt laup oppå hylden over glasset og blev længe stående og klappe og stryke låket.

Det blev med tiden flere slike brev – det blev til en bundt med et blekrødt, smalt silkebånd omkring.

Både han Elland og ho Eldri fulgte mig ut på dørhella med ordknappe, men inderlig velmente taksigelser. Det var fåmælte folk i Hågå.

Da jeg med mine parafernalia under armen vandret hjemover gjennom bjørkeskogen, kvakk jeg til da jeg kom like på et menneske som sat på en stein i øvre kanten av den trange stien. Det var ho Marit Glenna, og det var naturlig rent tilfeldig hun slumpet til at sitte netop der netop da. Hun hadde bunding og kunde gjerne ha sittet der en god stund. Glenna var nabopladsen åt Hågå, men lå litt høiere oppe, så det er vel ikke så rent umulig hun kunde ha set mig komme anstigende åt Hågå.

«Skal du drive nord-te?» hilste hun, for det var en hilsen, dette, istedet for god dag.

«Ja, og du... du... driver på å sitte?» hilste jeg tilbake, kjedelig forfjamsset. Jeg kjendte på mig at det skulde være noget med at «drive», men da hun sat ganske rolig på steinen sin, hittet jeg ikke på noget andet end at spørre om hun drev på med det.

«Ja vist», lo hun, og jeg syntes aldrig jeg hadde set så skinnende vakre tænder. «Men kor kommer den karen frå da?»

«Å, eg var berre indom hjå Hågå-folket og las brevet frå 'om Arne, og so skreiv eg åt 'om att».

«Å jaså», hun prøvde at se forundret ut. «Sa 'n Arne någå um meg?»

«Å ja, någå – ikkje mykje, men det var så vakkert og so var det helsing åt deg». Det gik en lysning over hendes træk som før hadde en snev av stramning. Hun famlet undselig ved forklæbandet, og i min grønne enfoldighet begyndte jeg at ane noget. Det faldt hende likesom så travarlig at få sagt hvad som lå hende på hjerte, og jeg stod der like så undselig og hjælpeløs. Endelig kom det, famlende og nølende.

«Ein kveld før han reiste... eg møtte han uti Mo'om... sporde han meg... um eg vilde koma etter åt Amerika, um... um han eingong var kar um å få sig ein liten gard... og um han var megtog te sende meg billett... og ...» Jeg visste i al verden ikke hvad jeg skulde si.

So svara eg: «Ja, du kan da veta det». Det blev hvisket ut i sommerkvelden som en indestængt længsel efter noget stort og gildt som ventet hende etsteds langt borte, og øinene hendes stirret på noget langt inde i det store intet.

«Men so er det dét at eg skjøna meg ikkje på far hans, han Elland. Eg har likesom fåt det i meg at han har en agg imot meg . . . vissa tyktest han ikkje å like at han Arne ifjor kom upp åt sætra te meg eit par vendur ...ja, eg undrast so... det skulde no vel ikkje vera det at han Elland og far ifjor vår ein gong vart usams um ein skigard som bære meinte den andre hadde pligt te å halde istand?...»

Det gik pludselig op for mig at jeg holdt på å bli indvidd i noget såre vanskelig som gik langt over min forstand. Men som ved en pludselig indskydelse kom jeg til at tænke på ho Eldri, og sa: «Du skulde snakke med ho Eldri um detta».

Til min glæde kom det som et mildere og varmere drag over Marits andlet, som om hun selv øinet en løsning i dette. Og så fortalte jeg hvad jeg husket av brevet, at det neppe vilde ta så mange årene før han Arne sat som eier av en stor og gild gård i den nye verden.

«Dette var godt å høyre», kom det stille. «Men so var det, um du vilde gjera so væl å skrive nogre ord åt han Arne for meg. Eg er so låk te skrive – og so skal du væra so flink te å daktere au, du, har eg høyrte. Det er berre um du vil segja han for sikkert at eg skal vente på han, kor længje det skal drygje . . . og so... ja, og so um du vil skrive at... det er berre tull dette med han Tostin Rusten. Eg ser ikkje eingong te den kanten der han er...» En fin rødme fløt over Marits andlet og hals.

«Eg tænkte nok du hadde skrivegreior med deg, når du kom hit upp», sa hun da jeg begyndte at bre ut sakene mine. «Trast ogo for denne søljukallen er det ei stor, flat hel-le, retteleg lugum te å skrive på».

Jeg hadde aldrig været ute for noget så kildent som hjerteanliggende før og var så undselig og forvirret at jeg hverken visste hvad jeg skulde si eller gjøre. Men det blev da til det at vi slog os ned ved den store steinhella, ho Marit og jeg. Det slog mig at her, foruten av hegg, også duftet herlig av bringebærris og alle slags skogens vilde vekster, som om nogen nylig hadde trampet omkring heroppe og ryddet op. Jeg måtte stå på knæ på den ene siden av steinhellen og skrive, og ho Marit sat på marken på den andre siden og indblåste mig hvad jeg skulde betro han Arne. Alt mens hun funderte over dette, sat hun og flekket barken av en myk søljukvist, så den søte duften av sevjen fløt omkring og blandet sig med al den andre angen.

Jeg hadde en slags uklar fornemmelse i kroppen at det var et såre ansvarsfuldt og vanskelig hverv. Jeg var dumpet oppi. Over dette brevet til han Arne måtte det vist være

en dåm av helg og vår og blomster og noget særs fint som jeg ikke visste akkurat hvad var. Men dette at denne store voksne, blyge jenten sat her oppi skogen høit over bygden og betrodde mig – grønne gutungen – at hendes hjerte var hos hendes barndoms lekekamerat borti Amerika, det gjorde et endda sterkere indtryk på mig end at bli «tilkaldt» som sakkyndig for å læse Arnes amerikabrev for hans gamle forældre.

Da vi var færdig – det blev nu ikke så langt brevet – og hun selv hadde tegnet sit navn under, Marit Hansdatter Glenden, trak hun op fra barmen sin et par pragtfulde, flunkende nye hoseband med dusk i enden. Hun hadde «brigda» dem selv, og hun hadde retteleg etlet dem til han Arne, men nu skulde jeg ha dem, fordi jeg hadde været så flink til at hjelpe hende med dette her. Det var som rent ved et slumpetræf hun var kommet til at tænke på disse hosebandene inde på barmen. Jeg var så forvirret at jeg sanset ikke på at avslå.

Som vi reiste os og skulde gå, snudde ho Marit sig og pekte på et stort bjørkeholt et stykke oppi bakken. «La os gå ditop» sa hun, og jeg gik i stor forundring. Da vi kom ind blant de kvite, vakre bjørkestammer, pekte hun på den største og sa: «Kan du sjå någå?» – Endelig blev jeg var nogen tegn i barken; de blev litt tydeligere da jeg hadde set på dem en stund. Med tollekniv var det skåret et nogenlunde tydelig omrids av et hjerte og, midt inde i det, bokstavene M. G. og A. H.

Min forstand tok til at klarne: «Marit Glenna og Arne Hågå?» spurte jeg.

«Ja», sa hun. «Han Arne og jeg møttes ofte ved den flate steinen der nede hvor vi sat, og sidste gangen vi møttes der, gik vi herop, og så skar han dette som til en amin-dels. Det vilde holde sig længe i denne barken, trodde han. – Foruten mig er nå du den eneste som vet om det».

Dette sidste lød som en anmodning om intet at røbe. Jeg følte mig rent tynget av

alle disse hemmeligheter jeg blev indvidd i.

Som jeg gik ned over den bratte og krokete sti mellem steinurene i en temmelig forvirret sindsstemning efter dagens hændelser, strødde kveldsolen sit guld over alt høifjeld, og længst borte stak Nautgardstind sit forgyldte spir som et fyrtårn opunder himlen.

Det var så småt begyndt at gå op for mig at livet er vist adskillig mer floket end det ser ut til sån på overflaten.

Slik var det jeg begyndte mit virke som «Amerika-sekretær», som de tok til at kalde mig. Det blev litt om senn utvidet til hele grænden oppi lia. Mit første honorar for skriftlige arbeider bestod altså i et rigtig festmåltid på fløtevafler, et brukt amerikansk 5-cent frimerke og et par farverike brigda hoseband med dusk i enden. Men i de årene fremover som denne virksomheten varte, tjente jeg jo mye mer. Amerikabrevene samlet sig op til hele bundter med silkeband omkring, ikke bare i Eldri Hågå, men også i mange andres rosemalte lauper oppå hylden over glaset. De utgjorde samtaleemnet hver gang nogen av grændens folk møttes på vei og sti og tun og trap. Og min amerikanske frimerkesamling vokste i samme forhold som brevbundtene omkring i stuene øket.

Hver vår var det nogen som drog, sommetider flere sammen, og hver gang en stor, ny blå- eller rødmalt kiste og andre tøler fór sørigjennem furumoen, kjendte alle det som det var gravfærd i bygden. Det var en hændelse som angik alle. Noget nyt og merkelig var kommet ind i den gamle grænd.

Det tok heller ikke så mange årene før det kom amerikabillet til ho Marit. Men før den tid var det nok blit skrevet flere brev oppå den store steinhella. Bare jeg tænker på denne steinhella den dag idag, kommer det smygende en duft av heggeblom, av bringebærris og av søt sevje fra søljukvister. Jeg hører endnu Marits bløte stemme når hun sat på den andre siden av hellen og betrodde

mig hvad hun ønsket han Arne skulde vite, og jeg ser endda i betagende fjernsyn Vardhø, Storhø og Nautgardstind i glødende kveldsol.

Kvelden før hun fór, var jeg oppi Glenna for at si farvel – men mest for å gi hende tilbake de hosebåndene jeg fikk i honorar for det første brevet jeg skrev for hende. Jeg hadde aldri brukt dem, og nu skulde hun ta dem med sig til ham som de oprindeligen var brigda for.

Aldrig skal jeg glemme den dagen ho Marit drog. Hun var forresten ikke alene. Også to andre av bygdens ungdommer – bror og søster – reiste, så det blev et helt litet følge, men ved denne tid kjendte jeg ho Marit bedre end de andre. Det var en mild, vakker vårdag med tindrende sol over vang og vidde, men dét var det vist ingen som så. Det lå som en tyngsel over den gamle grænd idag.

Kister og skrin og tøler var læsset på den nye langkjærren hans Eirik Aaseng. På en av kistene stod det malt med kvite, snirklede bokstaver:

*Marit Hansdatter Glenden
In Care Ole Gjordnet
Glenville Center
Viskonsien
U S A.*

Noget lignende stod også på de andre kister og saker. Disse rare fremmede ord og navn høvde likesom så dårlig til de kjendte, kjære, hjemlige furuer og skigarder langs veien og de gamle, brune ættegardene oppi bakkene. De virket næsten som en helt uartikulert lyd i landskapet, ja, som en skingrende disharmoni. Noget fremmed og rart var kommet ind i den gamle bygd.

Marits forældre, han Hans og ho Kari Glenna, fulgte hende ned til landeveien gjennom furumoen, hvor færdalasset og resten av reisefølget og deres forældre alt ventet. Også ho Eldri og han Elland Hågå

var med. De to naboer hadde nok glemt tvis-ten og grænseskjellet ved dette leite.

Det var ikke store ceremoniene og ikke stort blev sagt; alle som var samlet her idag var likesom blit så underlig små og gamle og hjelpeløse.

«Du fær nå helse kjendsfolk der du kjem», sa ho Kari Glenna stille.

«Ja, du lyt nå helse han Arne frå oss», føiet ho Eldri Hågå til like så stille; «og so fær du no leva så vel da».

Dette: «Du fær nå leva so væl» likesom rummet alt de hadde at si, endda de visste at dette var en avsked for livet. Ho Marit var fugtig og blank i øinene, men hun sa aldri et ord da hun rakte sin mor og sin far hånden til avsked – noget hun sikkert aldri hadde gjort før. Folk går ikke og dingler med sine inderste følelser utenpå her oppi bygdene.

Så kravlet ho Marit og de to søsken op på lasset og fandt sin plads – en såre ubekvem plads – på hver sin kiste, mens skysskaren, han Eirik Aaseng, satte sig på en stor høisæk foran. Og så ruslet lasset – Amerika-lasset – avgårde. Da kjærrehjulene gnisset mot veiens grus, lød det for os alle som når de første skovler med jord drøner ned på kistelåket, mens tause, tillukte skyldfolk står rundt omkring.

Alle på lasset vendte sig om bare én gang, men sa intet og vinket ikke; det var ikke skik og bruk. Ho Marit så sig rundt til alle kanter, som vilde hun i et sidste rundskue fange ind og fæste hele heimbygden i sit sind, men da kjærren forsvandt ind i furuskogen, var hendes stirrende øine stivt fæstet på Glenna høit oppi lia, som – likesom Hågå – hadde et vindu med solsmil i.

De som blev igjen skiltes uten mange ord, endda de tok sig svært god tid med det, som var de ikke riktig sikre på om de brydde sig om at gå hjem. Noget sårt og tungt lå over dem alle. Jeg blev stående længe og se på de to nabofolk – han Elland og ho Eldri Hågå og han Hans og ho Kari Glenna – som de

ruslet opover bakkene. Det gik småt, og ret som det var satte de sig og kvilte. Det tok dem længe, længe at komme sig hjem idag.

Jeg hadde nu ikke noget med dette, men jeg stod og kjendte på mig hvor øde og tomt og rart det måtte kjendes i Glenna når ho Kari og han Hans kom hjem til sin egen stue idag – og siden, alle, alle dage. Selv jeg forstod da så meget av dette at det kjendtes som noget tungt la sig over bringen min. Ja, noget nyt og ilt var kommet ind i bygden – som om det stik imot all tradition pludselig var begyndt at ramle skred nedover de lange og bratte liene og lægge hjem øde . . .

Dette var bare en begyndelse. Med årene blev de rød- og blåmalte Amerika-kistene på en langkjærre nedi furumoen like så sikre vårtegn som linerlen i en plogfure.

Nu er det længe, længe siden.

Han Arnes og ho Marits efterkommere er blit talrike utover Vestens vidder – ja, i andet og tredje ætlæd. Mange av dem sitter sikkert som eiere av «agre» i massevis; andre sitter med sit håndverk eller stt kjøbmandsskap og kanskje nogen få med et eller andet offentlig hverv. Somme har uten tvil

også strevd og stridd uten at være kommet nogensteds. Slik er livets lod her som der.

Men ingen av dem vet at der i en avsides fjeldbygd opunder Jotunheimen er en liten grænd som «heve so si saga», som angår dem. Heller ikke vet de at jeg kanskje nå er den eneste som kjender denne saga; for de kan jo ikke vite at jeg ved mit dobbelthverv som «sekretær» og «skriftefar» næsten fra først av var med at forankre den enden av broen over storhavet som er fæstet i heimbygdens dype muld.

Like så litet kan de vite at der i et skogholt ogofor Hågå står en stor, kvitstammet bjørk med et hjerte og nogen betydningsfulde runer skåret ind...

Skjønt – det er vel ikke sikkert at bjørken står der nå. Nei, sandsynligvis er den forlængst faldt for aldersgrænsen. Men hvis den står der, så er det vel at vente at både hjertet og de dyrebare bokstavene er vokset sig helt ut av skabelon.

Slikt hænder jo med hjerter sommetider.

Prenta etter:

Kristian Prestgard: Streiftog. Stemninger og skildringer.

Augsburg Publishing House, Minneapolis 1937